

lona Berlinowi zachodniemu bezpośrednia pomoc finansowa wyniosła w ciągu jedenastu lat, tj. od r. 1951 do końca r. 1961, 14,33 mld DM. Równocześnie wartość pomocy pośredniej tylko w formie zwolnień i bonifikaty podatku obrotowego wyniosła 2,67 mld DM. Ze środków budżetowych Niemieckiej Republiki Federalnej otrzymał Berlin zachodni w l. 1951—1961 9,56 mld DM. Z kwoty tej przypada na dotacje ogólne 7,61 mld DM, na dopłatę do planu rozbudowy Berlina zachodniego 182 mln DM, na subwencje dla Miejscowej Kasy Chorych 213 mln DM, na wzrost opłat pobieranych za używanie dróg przez NRD 15 mln DM, a na tzw. „ofiary dla Berlina” 90 mln DM. Ponadto postawiono do dyspozycji Berlinowi zachodniemu pożyczkę 1,44 mld DM, ze specjalnych zaś funduszy ERP (fundusz pochodzący z „planu Marshalla”) otrzymała gospodarka berlińska 4,77 mld DM.

Łączne świadczenia NRF na rzecz Berlina zachodniego wyniosły w r. 1961 — 1,69 mld DM. W kwocie tej nie mieści się 500 mln DM, jakie rząd NRF postawił dodatkowo do dyspozycji Berlina zachodniego w związku z zarządzeniami NRD z 13 sierpnia 1961 r. o ograniczeniu ruchu granicznego: kwota ta zostanie zużyta prawdopodobnie w r. 1962. Oprócz wymienionych form pomocy ze strony NRF, korzysta Berlin zachodni jeszcze z innych znacznych przywilejów finansowych, jak 20% obniżka podatku dochodowego w stosunku do stawek obowiązujących w NRF oraz poważne ulgi w wysokości odpisów amortyzacyjnych dla nowych inwestycji berlińskich. Odpisy te sięgają mogą do 75% w ciągu trzech lat.

Przedstawiciel berlińskiego Instytutu Badań Gospodarczych (*Deutsches Institut für Wirtschaftsforschung*) zwrócił uwagę na poważną zmianę sytuacji demograficznej Berlina zachodniego po zarządzeniu z 13 sierpnia 1961. Od tego dnia dopływ emigrantów ze wschodu zupełnie ustał, a problem utrzymania potencjału ludnościowego Berlina zachodniego znacznie się zaostrzył, gdyż wobec postępującego starzenia się demograficznego tego miasta konieczny byłby dopływ młodszych roczników. Jeżeli emigracji z Berlina zachodniego, której rozmiary są bez wątpienia znaczne, nie będzie można zatrzymać, może się okazać z biegiem czasu, że propagowana akcja przesiedlania się nowych ludzi z NRF do Berlina zachodniego jest zupełnie chybiona.

Obrona pozycji Berlina zachodniego staje się więc jak widać coraz kosztowniejsza i trudniejsza, a widoki utrzymania tej pozycji coraz mocniej wątpliwe.*

Tadeusz Krajczykcki

STOSUNKI KULTURALNE POMIĘDZY CZECHOSŁOWACKĄ REPUBLIKĄ SOCJALISTYCZNĄ A NIEMIECKĄ REPUBLIKĄ DEMOKRATYCZNĄ

Ogólne podstawy wzajemnych stosunków

Powstanie Niemieckiej Republiki Demokratycznej stworzyło warunki sprzyjające rozwojowi przyjaźni i wzajemnej współpracy między narodami CSR i NRD. Przyczyniły się do tego nowe zasady, na których oparł swą politykę rząd NRD. Wilhelm Pieck stwierdził w dn. 11 X 1949 r.:

„Nasza przyjaźń ze Związkiem Radzieckim wzbogaci się o przyjaźń z krajami demokracji ludowej, a zwłaszcza z naszymi sąsiadami: Polską i Czechosłowacją”¹.

* Artykuł opracowano na podstawie materiałów archiwum prasowego IZ.

¹ Wyjątek z przemówienia wygłoszonego przed Tymczasowym Zgromadzeniem Ludowym przez W. Piecka po jego wyborze na prezydenta NRD w dn. 11 X 49 r. Por. „Dokumente zur Aussenpolitik der Regierung der DDR”, Bd. I, s. 17.

Premier Otto Grotewohl tak scharakteryzował w dn. 12 X 1949 r. zasady polityki zagranicznej Niemieckiej Republiki Demokratycznej:

„Nasze cele polityczne są identyczne z celem, jaki wskazali Niemcom sojusznicy w Poczdamie. Politykę pokoju i przyjaźni stosować będziemy także w relacjach z krajami demokracji ludowej, przede wszystkim wobec naszych sąsiadów: nowej Polski i Czechosłowacji”².

Klement Gottwald powitał utworzenie Niemieckiej Republiki Demokratycznej słowami:

„My Czechosłowacy wiemy najlepiej, co znaczy sąsiedztwo z Niemcami. I dlatego tym goręcej oceniamy wielką zasługę tych wszystkich, którzy przyczynili się do ustanowienia NRD”³.

Rząd czechosłowacki na swym posiedzeniu w dn. 13 X 1949 r. postanowił oficjalnie uznać NRD:

„Powitać powstanie tymczasowego rządu Niemieckiej Republiki Demokratycznej i jego deklarację programową, a przede wszystkim tę część programu, która mówi o dążeniu rządu NRD do kontynuowania polityki pokojowej, o jego woli wstąpienia na drogę nowego, demokratycznego ustroju społecznego, o polityce sojuszu i przyjaźni z Republiką Czechosłowacką”⁴.

Na tymże posiedzeniu postanowiono również wymienić placówki dyplomatyczne między obu państwami. Krótko po nawiązaniu kontaktów dyplomatycznych w dn. 21—23 czerwca 1950 r. nastąpiły w Pradze bezpośrednie rokowania między rządami Czechosłowacji i NRD zakończone wspólną deklaracją. Deklaracja potwierdziła zasady pokojowej polityki obu państw i wzajemnych stosunków między nimi. W oświadczeniu tym rządy CSR i NRD zobowiązały się zjednoczyć swe siły i dążenia w walce o pokój i stwierdzały, że ich kraje:

„nie mają wobec siebie żadnych pretensji terytorialnych i granicznych oraz że przesiedlenie Niemców z Czechosłowacji jest rozwiązaniem słusznym i sprawiedliwym”.

Ta deklaracja stała się podstawą nawiązania nowych, opartych na zaufaniu i przyjaźni, na wspólnym pragnieniu pokoju, kontaktów między dwoma sąsiadami. Atmosferę wzajemnej życzliwości i przyjaźni potwierdziły wizyty prezydentów — W. Piecka w Czechosłowacji w październiku 1951 r. i K. Gottwalda w Niemieckiej Republice Demokratycznej w marcu 1952 r.

Umowy kulturalne między NRD i CSR

Z chwilą powstania NRD proces zbliżenia kulturalnego pomiędzy nią a CSR oparty został na zasadach kultywowania postępowych, bliskich obu narodom tradycji współpracy w dziedzinie kultury, rozwijania socjalistycznych treści tej współpracy, w związku z kształtowaniem się nowego, postępowego oblicza literatury, sztuki i nauki obu krajów. Program realizacji tych zasad zawarty został w umowie kulturalnej z dn. 19 II 1953 r. Poprzedziły ją dwa dokumenty dotyczące tego samego zagadnienia: protokół o współpracy kulturalnej obu państw, podpisany dn. 23 VII 1950 r. w Pradze, oraz plan rozbudowy tejże współpracy z dn. 27 II 1951 r. 19 II 1953 r. podpisano w Pradze długoterminową umowę kul-

² Wyjątek z *exposée* rządowego wygłoszonego w dn. 12 X 49 r. Por. O. Grotewohl, *Im Kampf um die einige Deutsche Demokratische Republik (Reden und Aufsätze)*, Bd. I, s. 496—497.

³ Cyt. z rozprawy K. Gottwalda, *O československé zahraniční politice*, s. 166.

⁴ Wyjątek z listu min. spraw zagranicznych CSR Vilema Širokého do min. spraw zagranicznych NRD w sprawie wymiany misji dyplomatycznych. Por. *CSR a Německo*. Praha 1959, s. 50.

turalną będącą — jak już wspomniano — podstawą dalszego rozwoju stosunków w dziedzinie nauki i sztuki między obu państwami.

W układzie tym po wstępie, w którym rządy NRD i CSR deklarują swą wolę pokojowej i przyjaznej współpracy, kultywowania jej postępowych tradycji, w artykule I strony zobowiązują się do:

- „a) przeprowadzania spotkań i wymiany przedstawicieli świata literatury, sztuki, pedagogiki, teatru, muzyki, filmu, radia, jak również wymiany zespołów artystycznych, sportowych itd.;
- b) organizowania na terenie swych państw wystaw sztuki, kultury, nauki i polityki a także koncertów, transmisji radiowych, spektakli teatralnych i filmowych popularyzujących sztukę partnera;
- c) szerzenia wiedzy o historii, literaturze, sztuce stron poprzez radio i prasę”.

Drugi punkt układu omawia program współdziałania na polu nauki. Sygnatariusze zobowiązują się w nim:

- „a) utrzymywać wymianę naukowców i studentów uniwersytetów, szkół wyższych i innych zakładów naukowych;
- b) utrzymywać lektoraty i katedry języków i literatur czeskiej i słowackiej w NRD oraz języka i literatury niemieckiej w CSR, uwzględniać te zagadnienia w programach wyższych uczelni o kierunkach: historycznym, filologicznym, ekonomicznym obu krajów, popierać naukę języka czeskiego i słowackiego w NRD, niemieckiego w Czechosłowacji;
- c) przeprowadzać wymianę naukowców przez wizyty i podróże naukowe;
- d) popierać współpracę zakładów naukowych i instytutów, a także wymianę i współpracę uczonych poprzez bezpośrednie kontakty, uczestniczenie we wspólnych kongresach, zjazdach i konferencjach.”

Artykuł trzeci umowy podkreśla wagę wymiany doświadczeń i współdziałania w dziedzinie pedagogiki:

„Sygnatariusze zobowiązują się popierać wymianę delegacji i materiałów w celu wspólnych studiów nad rozwojem, strukturą i zadaniami szkół ogólnokształcących, zawodowych, szkół dla dorosłych”.

W artykule IV strony deklarują:

- „a) popieranie tłumaczeń wartościowych pozycji literatury naukowej i pięknej stron;
- b) popieranie ruchu wydawniczego książek, publikacji naukowych, pedagogicznych, literackich, artystycznych, materiałów informacyjnych, dzieł muzycznych, filmów, prasy sąsiada;
- c) umacnianie i rozwijanie zainteresowania historią, kulturą i życiem współpartnera w obu krajach”.

Punkt V traktuje o współpracy prasowej:

„Każda strona popierać będzie działalność agencji i prasowych ośrodków informacyjnych drugiego sygnatariusza, a także realizować wymianę dziennikarzy”.

W artykule VI czytamy:

„Strony popierać będą współpracę organizacji kulturalnych i masowych obu państw, ułatwiać wizyty przedstawicieli tych organizacji i realizować wspólne imprezy kulturalne i sportowe”.

Dalsze punkty umowy dotyczą realizacji układu, a więc: danych dotyczących komisji czuwającej nad jego zastosowaniem w życiu, ratyfikowania umowy itd.

Artykuł IX głosi:

„W celu realizacji niniejszej umowy na posiedzeniach komisji mieszanej opracowany będzie plan współpracy na przeciąg jednego roku”.

¹² Przegląd Zachodni

Umowa jest więc ogólnym programem rozwoju kontaktów kulturalnych między dwoma sygnatariuszami. Bliższe dokładniejsze wytyczne w tej mierze znajdziemy w ustalanych co roku planach współpracy na najbliższy okres.

Układ powyższy podpisany został przez przewodniczącego Państwowej Komisji do Spraw Sztuki, Helmutha Holtzhauera ze strony Niemieckiej Republiki Demokratycznej, i wiceministra spraw zagranicznych, dr Gertrudę Sekaninową, ze strony CSR⁵.

Po tym układzie zawartych zostało szereg umów oficjalnych między NRD a CSR, dotyczących współpracy kulturalno-naukowej. 23 X 1954 r. w Pradze podpisano protokół o współdziałaniu Radia Czechosłowackiego i Radia NRD w dziedzinie telewizji⁶, zaś 28 I 1955 r. w Berlinie zawarto umowę o współpracy radiowej między Radiokomitętami obu państw⁷. 7 II 1955 r. przedstawiciele „Defy” i Filmu Czechosłowackiego podpisali układ o wzajemnej pomocy i wspólnych planach pracy⁸, a w dn. 4 V 1956 r. — protokół o zorganizowaniu ośrodków kulturalno-informacyjnych w Pradze i Berlinie⁹. Wreszcie 11 IX 1956 r. premierowie O. Grotewohl i V. Široký podpisali protokół dotyczący współpracy naukowej między obu państwami¹⁰. Protokół ten dał podstawy do zawarcia dwóch następnych umów: o współdziałaniu między Czechosłowacką i Niemiecką Akademią Nauk Ekonomicznych (11 I 1957 r.) i o wspólnym planie pracy Czechosłowackiej i Słowackiej Akademii Nauk oraz Akademii Nauk NRD (14 I 1957 r.)¹¹.

Ogólna charakterystyka współpracy kulturalno-naukowej pomiędzy CSR i NRD

Wysoki stopień uprzemysłowienia CSR i NRD sprzyja rozwojowi nauk technicznych. Rozbudowane szeroko wyższe szkolnictwo techniczne w obu krajach umożliwiło wytworzenie się warstwy wysoko wykwalifikowanych pracowników. Między obu państwami daje się więc zaznaczyć intensywna wymiana doświadczeń w dziedzinie nauk technicznych. Nawiązano także kontakty między zakładami naukowymi, uczelniami, instytucjami. Wymiana studentów, wizyty i podróże naukowe uczonych są tylko częścią rozległego programu współpracy naukowej. Doświadczenia naukowców czechosłowackich i niemieckich — przekazywane wzajemnie — zastosowane w przemyśle, rolnictwie, nauce obu partnerów pomagają w rozbudowie i przekształcaniu struktury wewnętrznej ich krajów.

Na specjalną uwagę zasługują wspólne studia pedagogów Czechosłowacji i NRD w zakresie nowych form nauczania w szkołach zawodowych, szkołach dla dorosłych, szkołach stosujących politechnizację. W obu państwach kładzie się wielki nacisk na zagadnienia pedagogiczne. Wymiana doświadczeń w tej dziedzinie pomaga więc nauczycielom CSR i NRD w szukaniu nowych doskonalszych form wychowywania i nauczania.

Poza tym współpraca między Republiką Czechosłowacką i Niemiecką Republiką Demokratyczną rozwija się prawie we wszystkich dziedzinach życia kulturalnego.

Przegląd ważniejszych wydarzeń dotyczących współpracy kulturalnej CSR i NRD w l. 1955—61

W jakiej mierze wyżej wymienione układy są realizowane, o tym przekonać się można przeglądając kroniki wydarzeń naukowych i kulturalnych w czasie

⁵ Tekst układu: „Dokumente zur Außenpolitik der Regierung der DDR”, Bd. IV, s. 285.

⁶ Por. „Neues Deutschland” z 24 X 54 r.

⁷ Por. *Jahrbuch der DDR 1956*, s. 313.

⁸ *Jw.*, s. 29.

⁹ „Dokumente zur Außenpolitik der Regierung der DDR”, Bd. IV, s. 369.

¹⁰ Por. „Dokumente zur Außenpolitik der Regierung der DDR”, Bd. V, s. 507.

¹¹ Por. „Neues Deutschland” z 16 I 57 r.

pismach ukazujących się w Niemieckiej Republice Demokratycznej i Czechosłowacji („Berliner Zeitung”, „Neues Deutschland”, „Literární Noviny”, „Rudé Právo” i in.).

W zakresie współpracy naukowej m. in. delegacja Uniwersytetu im. Karola z Pragi złożyła wizytę w NRD. Delegacja przebywała tam w dn. 23—29 V 1959 r. przeprowadzając rozmowy z przedstawicielami Uniwersytetu im. Humboldta. Dotyczyły one wzajemnej współpracy i jednocześnie ustalenia planu zaocześnieścia kontaktów¹². W maju 1959 r. w CSR bawiła delegacja Instytutu Materiałów Magnetycznych w Jenie. Delegacja odwiedziła Instytut Fizyki ČSAV w Pradze i inne zakłady naukowe Czechosłowacji¹³.

Propagowanie literatury sąsiada rozwija się intensywnie. Rozrasta się także wymiana wydawnictw, powiększa liczba przekładów. Świadczy o tym zainteresowanie wystawą wydawnictw medycznych i przyrodniczych NRD, połączoną z ich sprzedażą jaką urządzono w kwietniu 1959 r. w Pradze¹⁴. W r. 1960, w *Paul List Verlag* ukazały się dzieła J. Haška, i S. K. Neumanna¹⁵ a w r. 1961 wydano w NRD prace młodych pisarzy czeskich Hečki, Frydy i Blažka¹⁶.

Współpraca teatralna jest różnorodna. W październiku 1956 r. bawił w NRD teatr prof. Skupy¹⁷. Wizyta zespołu Narodowego Divadla w Niemczech zbiegła się z występami Opery Komicznej z Berlina w „Wiośnie Praskiej” (w r. 1956)¹⁸. Do CSR przybył w tymże roku zespół operowy z Saksonii¹⁹. W r. 1957 występował w CSR Teatr Narodowy z Weimaru, a w NRD w tym samym czasie Teatr Armii Czechosłowackiej²⁰. Teatr ABC z Pragi bawił w NRD w r. 1958, a Berliner Ensemble, Teatr Miejski z Karl Marx-Stadt i Teatr Młodego Pokolenia z Drezna w Czechosłowacji²¹. W r. 1959 w imprezach „Wiosny Praskiej” brała udział Niemiecka Opera Państwowa. Wystawiła ona *Ariodante* Händla i *Lohengrina* Wagnera, odnosząc wielki sukces²². W CSR bawiły także zespoły teatrów miejskich z Drezna i Meiningen²³. W październiku tegoż roku zespół baletowy Narodowego Divadla występował w NRD z baletem *Otello* czeskiego kompozytora J. Hanusa²⁴. W lutym 1961 r. Teatr im. Gorkiego w Berlinie wystawił komedię czeskiego pisarza V. Blažka *Přiiš štědry večer*. Sztuka, poruszająca zagadnienia młodzieżowe, odniosła duży sukces²⁵. We wrześniu natomiast tego roku występował w NRD praski zespół *Na Zabradli*²⁶.

Rozwija się współpraca oper i teatrów w Brnie i Lipsku, Ostrawie i Dessau, Bratysławie i Dreźnie, Pilźnie i Karl Marx-Stadt, Koszycach i Gerze, Hradcu Kralové i Budiszynie, Libercu i Altenburgu²⁷. Między zespołami teatralnymi tych miast odbywa się wymiana doświadczeń, współpraca realizatorów, wzrasta liczba wzajemnych wizyt i występów gościnnych. Przykładem służyć tu mogą teatry w Ostrawie i Dessau: niemieccy artyści, reżyser W. Bodenstein i scenograf W. Hochheim, wystawili w Ostrawie *Zaczarowany flet* Mozarta, czeski reżyser V. Hamšík kierował natomiast przygotowaniem do premiery dzieła Czecha, J. Fischera, *Narzeczeni* w Dessau²⁸. W październiku 1961 r. w NRD występowała słynna *Laterna Magica*²⁹, a we wrześniu tegoż roku w ośrodku kulturalno-informacyjnym NRD w Pradze czynna była wystawa zatyt. *Utworky B. Brechta na współczesnych scenach*³⁰.

W dziedzinie filmu realizowana jest wspomniana powyżej umowa między

¹² „Berliner Zeitung” z 29 V 59 r.

¹³ „Neues Deutschland” z 21 V 59 r.

¹⁴ *Jahrbuch der DDR 1960*, s. 437.

¹⁵ „Berliner Zeitung” z 26 II 60 r.

¹⁶ „Rudé Právo” z 2 VII 61 r.

¹⁷ *Jahrbuch der DDR 1957*, s. 420.

¹⁸ Jw., s. 297.

¹⁹ Jw., s. 297.

²⁰ *Jahrbuch der DDR 1958*, s. 262.

²¹ *Jahrbuch der DDR 1959*, s. 355.

²² *Jahrbuch der DDR 1960*, s. 318.

²³ Jw., s. 318.

²⁴ „Berliner Zeitung” z 20 X 59 r.

²⁵ „Rudé Právo” z 12 II 61 r.

²⁶ „Rudé Právo” z 20 VII 61 r.

²⁷ „Rudé Právo” z 12 IX 61 r.

²⁸ „Rudé Právo” z 3 IX 61 r.

²⁹ „Rudé Právo” z 23 IX 61 r.

³⁰ „Rudé Právo” z 19 IX 61 r.

„Defa” i Filmem Czechosłowackim. W r. 1955 w NRD wyświetlano 9 filmów czechosłowackich, w ČSR w tym samym czasie 10 filmów niemieckich³¹. W 1955 r. także filmowcy czechosłowacy i niemieccy nakręcili wspólnie film pt. *Skala i morze*³², a w dniach 9—16 czerwca trwał w obu państwach „Tydzień Filmu i Przyjaźni”³³. W 1956 r. wyświetlono w obu krajach tę samą liczbę filmów sąsiada: 11 niemieckich w ČSR i 11 czechosłowackich w NRD³⁴. Pierwszą nagrodę zdobył w r. 1958 na festiwalu w Karlovych Varach zespół realizatorów „Defy” za film pt. *Akcja Miecz Teutoński*³⁵. W r. 1959 „Defa” brała udział w X Festiwalu Filmów Pracy w Czechosłowacji³⁶. „Defa” i Film Czechosłowacki nakręciły wspólnie *Reportaż 57* w 1960 r.³⁷. Wreszcie we wrześniu 1961 r. odbył się w Pradze przegląd filmów antyfaszystowskich produkcji NRD i Polski³⁸.

W zakresie wymiany wystaw dzieł sztuki między dwoma krajami i współpracy artystów plastyków także odnotowujemy wiele ciekawych wydarzeń.

I tak w r. 1956 w Czechosłowacji otwarto wystawę malarstwa, grafiki i rzeźby niemieckiej, a jednocześnie w Niemieckiej Republice Demokratycznej ekspozycję sztuki czechosłowackiej³⁹. Wystawa *Sztuka ludowa Czechosłowacji* była wydarzeniem życia kulturalnego Berlina w październiku 1957 r.⁴⁰. Rok 1958 przyniósł otwarcie wystaw: *Galeria Drezdeńska* w Czechosłowacji i *Szkoło czechosłowackie* w NRD⁴¹. W styczniu 1960 r. w Berlinie w Domu Kultury Czechosłowackiej wystawił swe prace rzeźbiarz czeski V. Vingler⁴². Delegacja Związku Artystów Plastyków ČSR bawiła w marcu 1961 w NRD, przeprowadzając rozmowy w sprawie ustalenia planu współpracy między związkami artystów plastyków obu państw⁴³. Jednocześnie nastąpiło otwarcie wystawy karykatur znanego artysty czeskiego A. Hoffmeistra⁴⁴.

Najobfitsze żniwo przyniosła jednak współpraca w dziedzinie muzyki, wymiany zespołów orkiestralnych i chóralskich występów zespołów ludowych pieśni i tańca. W imprezach „Wiosny Praskiej” w r. 1955 brał udział Thomannerchor a jednocześnie w NRD gościły zespoły ludowe z ČSR „Jesenka” i „Radost” a także Kwartet Smetany i kwintet dęty Filharmonii Praskiej⁴⁵. W maju 1956 r. występowały w NRD zespół pieśni i tańca Sluk i ludowy zespół słowacki „Lucnica”. Muzykę artystyczną ČSR reprezentowały tego roku w Niemczech: Kwartet Smetany, Kwartet Vlachy oraz Filharmonia Czeska⁴⁶. Chór Radia Lipskiego wystąpił z cyklem koncertów w Czechosłowacji a Chór Filharmonii Praskiej w NRD w r. 1957⁴⁷. W r. 1958 gościli w ČSR kompozytorzy niemieccy: O. Gerster i prof. F. Finke, a muzycy czechosłowaccy prof. Suchon i J. Krumbholz w NRD. Filharmonia Słowacka występowała na estradach NRD oraz Ludowy Zespół Łużycki w Czechosłowacji w tymże 1958 r.⁴⁸. W r. 1960 w Berlinie koncertował zespół Orkiestry Symfonicznej miasta Pragi; Vaclav Smetáček dyrygował cyklem *Moja Ojczyzna* B. Smetany. Jednocześnie czeski dyrygent Vaclav Neuman prowadził orkiestrę Opery Komicznej w Berlinie w koncercie muzyki czechosłowackiej. Obydwa koncerty stały się dużym przeżyciem artystycznym dla mieszkańców Berlina⁴⁹. Rok 1961 przynosi wyjątkowo intensywne kontakty w dziedzinie muzyki: w styczniu Kwartet im. Janačka odbył tournée po NRD. Obok koncertów Kwartet ten nagrał szereg utworów dla radia

³¹ *Jahrbuch der DDR 1956*, s. 324.

³² *Jw.*, s. 302.

³³ *Jw.*, s. 33.

³⁴ *Jahrbuch der DDR 1957*, s. 299.

³⁵ *Jahrbuch der DDR 1959*, s. 355.

³⁶ *Jahrbuch der DDR 1960*, s. 323.

³⁷ „Berliner Zeitung” z 16 III 60 r.

³⁸ „Rudé Právo” z 30 IX 61 r.

³⁹ *Jahrbuch der DDR 1957*, s. 297.

⁴⁰ *Jahrbuch der DDR 1958*, s. 403.

⁴¹ *Jahrbuch der DDR 1959*, s. 355.

⁴² „Berliner Zeitung” z 27 I 60 r.

⁴³ „Rudé Právo” z 28 III 61 r.

⁴⁴ „Rudé Právo” z 31 III 61 r.

⁴⁵ *Jahrbuch der DDR 1956*, s. 325.

⁴⁶ *Jahrbuch der DDR 1957*, s. 297.

⁴⁷ *Jahrbuch der DDR 1958*, s. 262.

⁴⁸ *Jahrbuch der DDR 1959*, s. 355.

⁴⁹ „Berliner Zeitung” z 15 V 60 r.

Niemieckiej Republiki Demokratycznej⁵⁰. 24 lutego zespół artystyczny Akademii Wojskowej w Brnie rozpoczął cykl siedemnastu koncertów w swej podróży po NRD⁵¹. W kwietniu bawiły w Niemieckiej Republice Demokratycznej dwa amatorskie zespoły artystyczne zakładów *Amati*⁵². „Rudé Právo” z dn. 30 IX 1961 r. zamieściło artykuł o rozwijającej się współpracy orkiestr symfonicznych Gottwaldowa i Gothy. Współpraca polega na wymianie doświadczeń, wizytach dyrygentów obu zespołów, uzgadnianiu planów repertuarowych itd. W dn. 27—29 października tegoż roku bawiła w ČSRS Filharmonia Drezdeńska. Koncerty Filharmonii przyjęte zostały przez społeczeństwo czechosłowackie entuzjastycznie. Dyrygowali: prof. H. Bongartz i S. Geissler⁵³. Pozostałe notatki dotyczą współpracy radiowej i telewizyjnej. 20 III 1961 r. przebywała w Pradze komisja repertuarowa i telewizyjna NRD. Komisja zakupiła 13 filmów długometrażowych, 3 średnio i 14 krótkometrażowych produkcji czechosłowackiej do eksploatacji⁵⁴. 17 IX 1961 r. odbył się wielki estradowy koncert rozrywkowy *Amigo Cocktail* zorganizowany przez radia i telewizję Czechosłowackiej Republiki Socjalistycznej i Niemieckiej Republiki Demokratycznej⁵⁵.

Ten krótki przegląd świadczy, iż nowe socjalistyczne treści współpracy kulturalnej ČSRS i NRD poparte wzajemnymi umowami regulującymi ten proces weszły w życie obu narodów, stały się składnikiem ich kultury, nauki, sztuki. Widzimy także, że proces zacieśniania kontaktów kulturalnych wzrasta z roku na rok i wykazuje tendencję dalszego rozwoju.

Tadeusz Wróblewski

ROZSZERZENIE WSPÓLPRACY MIĘDZY POLSKĄ A NRD W DZIEDZINIE KULTURY I NAUKI

W dniach od 2 do 7 lutego br. trwały w Berlinie rozmowy nad planem rozszerzenia współpracy w dziedzinie kultury i nauki między Polską a NRD. Wynikiem tych rozmów jest podpisany w dn. 8 lutego br. przez przewodniczącego delegacji polskiej, ambasadora w Berlinie, Feliksa Baranowskiego i przewodniczącego delegacji NRD, wiceministra spraw zagranicznych Paula Wandela, plan współpracy kulturalno-naukowej na lata 1962—63.

W komunikacie opublikowanym przy tej okazji czytamy m. in.:

„W trakcie rozmów, w których panowała serdeczna i przyjazna atmosfera obydwie strony oświadczyły, że współpraca w zakresie kultury i nauki stale się rozwija i pogłębia. Rozciąga się ona nie tylko na wszystkie dziedziny życia kulturalnego i naukowego, lecz przyczynia się w znacznym stopniu do rozwoju socjalistycznej kultury narodowej obydwu krajów”¹.

Plan współpracy kulturalno-naukowej na l. 1962—63 przewiduje m. in. znaczne rozszerzenie współpracy w dziedzinie szkolnictwa wyższego. Przejawem tego będzie wzmoczenie wymiany pracowników naukowych, którzy obok studiów specjalistycznych wygłaszać mają wykłady i odczyty. Nową formą bezpośrednich kontaktów między poszczególnymi wyższymi uczelniami obu krajów będą „Tygodnie Przyjaźni”, w czasie których odbywać się mają sesje naukowe z udziałem wybitnych specjalistów reprezentujących środowiska naukowe polskie i niemieckie. Akademia Nauk obu krajów oraz towarzystwa naukowe nawiążą ścisłą współpracę, przy czym szczególnym poparciem cieszyć się będzie działalność Polsko-Niemieckiej Komisji Historycznej.

⁵⁰ „Rudé Právo” z 19 I 61 r.

⁵¹ „Rudé Právo” z 24 II 61 r.

⁵² „Rudé Právo” z 18 IV 61 r.

⁵³ „Rudé Právo” z 27 X 61 r.

⁵⁴ „Rudé Právo” z 20 III 61 r.

⁵⁵ „Rudé Právo” z 17 IX 61 r.

¹ Por. *Kulturabkommen mit Volkspolen unterzeichnet — kulturelle und wissenschaftliche Zusammenarbeit wird bedeutend erweitert*. „Neues Deutschland” nr 39 z dn. 8 II 1962.